

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2020/21:MJU12

Granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet

Sammanfattning

Utskottet har granskat kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet. Enligt utskottet innehåller strategin initiativ som går väl ihop med det svenska miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och som fokuserar på frågor där Sverige har varit drivande under lång tid. Utskottet ser särskilt positivt på de åtgärder som kommissionen åtagit sig att vidta i fråga om hormonstörande ämnen, kombinationseffekter hos kemiska ämnen, gruppvis hantering av PFAS-ämnen samt kontroll av ämnen i varor och särskilt i varor som importerats till EU via e-handel.

Utskottet vill se att kommissionens höga ambition i kemikaliarbetet tydligt integreras i ett antal övriga strategiska satsningar på EU-nivå. Enligt utskottet måste frågor om miljöhänsyn i läkemedelstillverkningen prioriteras i EU:s läkemedelsstrategi. Utskottet lyfter även fram betydelsen av att kommissionen verkar för en giftfri miljö i den kommande strategiska ramen för arbetsmiljö. Enligt utskottet är det angeläget att minimera riskerna för arbetstagare som utsätts för hög och/eller långvarig kemisk exponering.

Granskade dokument

Kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020) 667).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Gällande ordning	6
Utskottets granskning	17
Kommissionens meddelande	17
Behandlingen i andra parlament	23
Utskottets ställningstagande	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över granskade dokument	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet

Riksdagen lägger utlåtande 2020/21:MJU12 till handlingarna.

Stockholm den 4 mars 2021

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Maria Gardfjell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Kristina Yngwe (C), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Nina Lundström (L), Staffan Eklöf (SD), Ulrika Heje (C), Marléne Lund Kopparklint (M), Kjell-Arne Ottosson (KD) och Jon Thorbjörnson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I utlåtandet behandlar utskottet kommissionens meddelande Kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020) 667, nedan kemikaliestrategin) som antogs den 14 oktober 2020. Kemikaliestrategin består av dels ett huvuddokument som beskriver övergripande mål och åtgärder, dels en bilaga som innehåller en tidsplan för när de tänkta åtgärderna är planerade att läggas fram.

Enligt 9 kap. 20 § riksdagsordningen (RO) får talmannen efter samråd med gruppledarna bestämma att dokument från Europeiska unionen (EU) – med undantag för förslag till rättsakter samt dokument inom ramen för det interparlamentariska samarbetet i unionen – ska granskas av riksdagen.

Den 25 november 2020 beslutade talmannen att meddelandet om en kemikaliestrategi skulle hänvisas till miljö- och jordbruksutskottet för granskning. Kammaren hänvisade meddelandet till utskottet den 26 november 2020.

Utskottets överläggning med regeringen

Vid miljörådet den 17 december 2020 fördes en s.k. policydebatt med anledning av kemikaliestrategin. Den 10 december 2020 överlade regeringen med utskottet om den ståndpunkt som skulle intas vid rådet.

Bakgrund

I november 2013 antog Europaparlamentet och rådet det sjunde miljöhandlingsprogrammet¹. I programmet lades fast att en EU-gemensam strategi för en giftfri miljö som bidrar till innovation och utveckling av hållbara alternativ, däribland icke-kemiska alternativ, skulle tas fram till 2018. Strategins målsättning skulle vara att

- garantera säkerheten hos nanomaterial och material med liknande egenskaper
- minimera exponeringen för hormonstörande ämnen
- åstadkomma lagstiftningsstrategier för att hantera kombinationseffekter
- minimera exponeringen för kemikalier i varor, inklusive importerade varor, i syfte att främja giftfria materialkretslopp
- minska exponeringen för farliga ämnen inomhus.

¹ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1386/2013/EU av den 20 november 2013 om ett allmänt miljöhandlingsprogram för unionen till 2020 – Att leva gott inom planetens gränser.

I december 2015 antog kommissionen en handlingsplan för den cirkulära ekonomin (COM(2015) 614). I handlingsplanen beskrev kommissionen breda åtaganden om bl.a. ekodesign samt strategier för plaster och kemikalier.

I januari 2018 presenterade kommissionen en strategi för plast i en cirkulär ekonomi (COM(2018) 28). Samtidigt presenterade kommissionen flera andra förslag om cirkulär ekonomi, bl.a. om gränssnittet mellan kemikalier och avfallslagstiftningen samt om miljöövervakning för cirkulär ekonomi.

I maj 2019 lämnade kommissionen en utvärdering av det sjunde miljöhandlingsprogrammet (COM(2019) 233). I utvärderingen konstaterades att strategin för en giftfri miljö ännu inte hade konkretiserats, delvis till följd av att kommissionen prioriterat andra åtgärder, bl.a. att fram EU:s plaststrategi och utvärdera (COM(2018) 116) den s.k. Reachförordningen, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) m.m.

Rådet har vid upprepade tillfällen betonat vikten av att kommissionen antar kemikaliestrategin, senast i sina slutsatser från miljørådet i juni 2019.

I november 2019 antog kommissionen sitt meddelande om den europeiska gröna given (COM(2019) 640). I meddelandet framhöll kommissionen att för att garantera en giftfri miljö kommer en kemikaliestrategi för hållbarhet att läggas fram. Syftet ska vara både att bidra till att skydda människor och miljö mot farliga kemikalier och att främja innovation för utvecklingen av säkrare och mer hållbara alternativ.

I mars 2020 lade kommissionen fram en ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin (COM(2020) 98). I handlingsplanen beskriver kommissionen utmaningar för den cirkulära omställningen och aviserar ett antal åtgärder, bl.a. i fråga om kemikalier. De planerade åtgärderna rör bl.a. minskning av förekomsten av farliga kemikalier i konsumentprodukter och fortsatt arbete med gränssnittet mellan kemikalier, produkter och avfallslagstiftning och med att stärka synergierna med den cirkulära ekonomin. Kommissionen framhöll att en betydande del av det kemikalielaterade åtgärdsarbetet ska bedrivas inom ramen för den kommande kemikaliestrategin.

Den 14 oktober 2020 antog kommissionen en kemikaliestrategi för hållbarhet. Samtidigt lade kommissionen fram ett förslag till ett åttonde miljöhandlingsprogram (COM(2020) 652) som ska gälla för perioden fram till 2030. Ett av sex prioriterade områden i förslaget är en nollföroreningsstrategi för en giftfri miljö, inbegripet för luft, vatten och mark samt skydd för medborgarnas hälsa och välbefinnande mot miljörelaterade risker och konsekvenser. Kommissionen presenterade kemikaliestrategin på miljørådet den 23 oktober 2020 och tydliggjorde då att strategin är ett första steg mot en nollföroreningsvision.

Gällande ordning

Riksdagsordningen

Behandling av EU-dokument – granskningsutlåtanden

Enligt 9 kap. 20 § första stycket RO får talmannen efter samråd med grupp- ledarna bestämma att dokument från EU, med undantag för förslag till rättsakter, ska granskas av riksdagen. Enligt 10 kap. 2 § RO ska EU-dokument som avses i 9 kap. 20 § RO hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Enligt 10 kap. 3 § RO ska utskotten lämna utlåtanden till kammaren över sådana EU-dokument (s.k. granskningsutlåtanden). Enligt 11 kap. 2 § RO ska ett utlåtande vara tillgängligt för riksdagens ledamöter senast två vardagar före den dag då det ska behandlas.

Kemikaliepolitikens utgångspunkter

Globalt harmoniserat system för klassificering och märkning av kemikalier (GHS)

För att underlätta den globala handeln med kemikalier samtidigt som en hög skyddsnivå för människor och miljö upprätthålls beslutade FN vid konferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992 att ta fram ett globalt harmoniserat system (GHS) för klassificering och märkning av kemikalier. FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc) antog formellt GHS sommaren 2003 tillsammans med en rekommendation till världens länder om att införa GHS i de nationella regelverken.

På toppmötet i Johannesburg hösten 2002 uppmantrades alla länder att införa GHS före 2008. Klassificering och märkning utgör en viktig grund för riskhantering i en mängd EU-rättsakter på området.

Globalt mål för kemikalier och internationell strategi för kemikaliehantering

Vid FN:s konferens om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 antogs det globala målet för kemikalier att senast 2020 uppnå en säker hantering av kemikalier under hela deras livscykel. Det innebär att kemikalier ska produceras och användas på ett sätt som minimerar deras negativa konsekvenser för miljön och människors hälsa.

En strategi för internationell kemikaliehantering (SAICM, Strategic approach to international chemicals management) antogs i Dubai i februari 2006 inom ramen för FN:s första internationella konferens om kemikalieförvaltning. SAICM är en strategi för att nå det globala kemikalie-målet och stakar ut det internationella kemikaliearbetet fram t.o.m. 2020. SAICM är en politisk överenskommelse utan bindande regler med betydligt bredare omfattning än de enskilda kemikaliekonventionerna (se nedan). Fokus är inte på

enskilda ämnen utan på hantering av risker med kemikalieanvändning i hela livscykeln.

Sedan 2017 har det pågått diskussioner om hur det internationella strategiska arbetet ska fortskrida efter 2020. Arbetet är försenat till följd av coronapandemin och planeras att återupptas i Bonn i juli 2021.

Högnivåalliansen (High Ambition Alliance on Chemicals and Waste) bildades i anslutning till FN-toppmötet om Agenda 2030 i New York 2018 av ett tjugotal länder, flera FN-organ och myndigheter. Högnivåalliansen, vars ordförandeländer är Sverige och Uruguay, driver på för att den förhandlingsprocess som pågår under SAICM ska leda till att världens länder fattar beslut om ett nytt globalt ramverk för hantering av kemikalier. Målet med alliansen är att i likhet med Parisavtalet nå ett globalt avtal om kemikalier och avfall.

Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen

År 2015 antog FN:s generalförsamling Agenda 2030 med 17 mål och 169 delmål som till 2030 ska leda till en långsiktigt hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i världen. Flera av målen har direkta eller indirekta kopplingar till kemikalier, bl.a. mål 12.4 om att senast 2020 uppnå en miljövänlig hantering av kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med det överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av kemikalier i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön. Målet formulerades på grundval av SAICM-målet, se ovan.

I proposition 2019/20:188 Sveriges genomförande av Agenda 2030 framhåller regeringen att det enligt en lägesrapport om världens genomförande av Agenda 2030 (Global Sustainable Development Report, GSDR, 2019) finns tecken på en avmattning i framstegstakten och att länderna är långt ifrån att nå målen. Trender som hotar att underminera framstegen är bl.a. ökningen av kemikalier och avfall från mänsklig aktivitet.

Internationella kemikaliekonventioner

Rotterdamkonventionen undertecknades 1998 och trädde i kraft 2004. Den syftar till att möjliggöra för länder att i förväg få uppgifter om import och export av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel som är förbjudna eller strängt begränsade i andra länder. Länderna kan sedan välja att godkänna eller avslå importen i enlighet med sina nationella regler. Detta förfarande kallas förhandsgodkännande sedan information lämnats (prior informed consent, PIC).

Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar undertecknades 2001 och trädde i kraft 2004. Konventionen syftar till global utfasning av ämnen som är långlivade i miljön, tas upp av växter och djur och har negativa effekter på människors hälsa eller på miljön. Dessa föroreningar kallas för långlivade organiska föroreningar (persistent organic pollutants, POPs). Ämnena transporteras över nationsgränser via luft, vatten och varor.

Globala förbud bidrar till att förhindra global spridning och förekomst av dessa ämnen i importerade varor och skyddar därmed också miljön och människors hälsa. Stockholmskonventionen innehåller en lista med de ämnen som är förbjudna eller strikt begränsade.

Minamatakonventionen om kvicksilver undertecknades 2013 och trädde i kraft 2017. Konventionen reglerar kvicksilver i ett livscykelperspektiv, från brytning till slutförvar. Den förbjuder eller begränsar kvicksilver i olika produkter och industriella processer fr.o.m. 2020 respektive 2025.

EU:s primärrätt

Av fördraget om europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) framgår den rättsliga grunden och målen för unionens kemikaliepolitik. Artikel 114 i EUF-fördraget är den rättsliga grunden för harmoniseringsåtgärder som syftar till att upprätta den inre marknaden. I den artikeln betonas målet att säkra en hög skyddsnivå, även på konsumentskyddsområdet, och också att man ska beakta ny utveckling som grundas på vetenskapliga fakta. Genom artikel 169.1 i EUF-fördraget infördes en rättslig grund för ett stort antal olika EU-åtgärder på konsumentskyddsområdet. I den artikeln anges bl.a. att unionen ska bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt till att främja deras rätt till information. Vidare sägs att större vikt bör läggas vid konsumentintressen inom EU:s övriga politik. Artikel 169 förstärker i detta hänseende artikel 114 och utvidgar dess tillämpningsområde.

I enlighet med artikel 12 i EUF-fördraget måste konsumentskyddskraven beaktas när EU:s övriga politik och verksamhet utformas och genomförs. Artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna stärker konsumentskyddet genom att slå fast att en hög nivå i fråga om konsumentskydd ska säkras i EU:s politik.

Förutom konsumentskydd hänger EU:s kemikaliepolitik även ihop med skyddet av miljön. Enligt artikel 191.1 och 191.2 ska unionens miljöpolitik bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem. Vidare ska unionens miljöpolitik syfta till en hög skyddsnivå med beaktande av de olikartade förhållandena inom unionens olika regioner. Den ska bygga på försiktighetsprincipen och på principerna att förebyggande åtgärder bör vidtas, att miljöförstöring företrädesvis bör hejdas vid källan och att förorenaren ska betala.

Enligt artikel 4 i EUF-fördraget har unionen och medlemsstaterna delade befogenheter inom områdena miljö och konsumentskydd. Delad befogenhet innebär att unionen och medlemsstaterna får lagstifta och anta rättsligt bindande akter på detta område. Medlemsstaterna ska utöva sin befogenhet i den utsträckning som unionen inte har utövat sin befogenhet. Medlemsstaterna ska på nytt utöva sin befogenhet i den utsträckning som unionen har beslutat att inte längre utöva sin befogenhet (artikel 2).

Enligt artikel 169.3 och 192.1 ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén besluta om vilka åtgärder som unionen ska vidta för att uppnå de mål som anges för unionens miljö- och konsumentskyddspolitik (dvs. artikel 191.1 och 191.2 respektive 169.1). Det ordinarie lagstiftningsförfarandet innebär att kommissionen lägger fram förslag om direktiv, förordningar eller beslut för Europaparlamentet och rådet, som gemensamt antar förslaget antingen vid första eller andra behandlingen (artikel 289 och 294).

Enligt artikel 290.1 kan EU:s lagstiftare, dvs. Europaparlamentet och rådet, genom en lagstiftningsakt delegera befogenhet till kommissionen att anta akter med allmän räckvidd som inte är lagstiftningsakter och som kompletterar eller ändrar vissa icke väsentliga delar av lagstiftningsakten (s.k. delegerade akter). Mål, innehåll, omfattning och varaktighet för delegeringen av befogenhet ska uttryckligen avgränsas i lagstiftningsakterna. De väsentliga delarna av ett område ska förbehållas lagstiftningsakterna och får därför inte bli föremål för delegering av befogenheter.

Vidare följer av artikel 291.2 att om det krävs enhetliga villkor för genomförande av unionens rättsligt bindande akter ska kommissionen eller, i särskilda vederbörligen motiverade fall, rådet tilldelas genomförande-befogenheter (s.k. genomförandeakter).

EU:s sekundärrätt på kemikalieområdet

Reachförordningen

Reach-regelverket trädde i kraft 2007 och omfattar i princip alla avsiktligt producerade kemiska ämnen. Det betyder att ämnen i t.ex. industriprodukter, rengöringsprodukter och målarfärger samt i varor som kläder, möbler och hushållsapparater omfattas. Reach reglerar dock inte sådana kemikalier som omfattas av speciallagstiftning, t.ex. bekämpningsmedel och livsmedels-tillsatser. Drygt 23 100 ämnen är för närvarande registrerade i Reach².

Det grundläggande kravet är att alla ämnen på marknaden måste registreras hos den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa). I registreringen ska den person som släpper ut ämnet på marknaden eller importerar den inkludera en farobedömning och riskbedömningar för alla identifierade användningar. Riskbedömningen ska omfatta användningen av ämnet i blandningar om det är fråga om en blandning som släpps ut på marknaden. Farobedömningen ska baseras på specificerade data som måste tillhandahållas av den som registrerar ämnet. Riskbedömningen ska dokumenteras i en kemikaliesäkerhetsrapport. Echa eller medlemsstaterna utvärderar om säkerhetsinformationen är tillräcklig och begär om så inte är fallet in ytterligare upplysningar. Reach innehåller även krav på information till kemikalieanvändarna. Industrin är

² Enligt data den 20 januari 2021. <https://echa.europa.eu/sv/information-on-chemicals/registered-substances>

skyldig att samla in kemikaliesäkerhetsinformation, att använda denna information för att utveckla och tillämpa lämpliga riskhanteringsåtgärder samt att kommunicera dessa åtgärder till kemikalieanvändarna. I linje med principen om att förorenaren betalar innebär förordningen på så sätt att bevisbördan förflyttats till industrin som bär ansvaret för kemikaliesäkerheten i distributionskedjan.

Därutöver innehåller Reach regler om utvärdering av ämnen som inger betänkligheter. Ämnen som inger mycket stora betänkligheter (substance of very high concern, SVHC) omfattas av ett särskilt tillståndsförfarande och allmänna restriktioner eller förbud gäller för specificerade användningar av vissa ämnen.

Reach fokuserar på ämnen, vilket enligt definitionen i Reach är en produkt som marknadsförs för en kommersiell användning. Reach är därför inriktad på bedömningen av enskilda ämnen och innehåller inte någon särskild metodik för att bedöma blandningar, utöver ämnen med flera beståndsdelar, även om riskbedömningen ska omfatta ämnets användning i avsiktliga blandningar.

Artikel 132 i Reachförordningen ger kommissionen befogenhet att i enlighet med ett s.k. kommittéförfarande (artikel 133.3) anta genomförandelagstiftning som är nödvändig för att på ett effektivt sätt genomföra bestämmelserna i förordningen.

CLP-förordningen

CLP-förordningen (classification, labelling and packaging), dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, trädde i kraft 2009 och gäller för företag som släpper ut kemiska produkter på marknaden inom EU och EES-länderna Norge, Island och Liechtenstein. Förordningen baseras på principen om att kemikalier på marknaden måste märkas med information om faror och de åtgärder för riskhantering som behövs som skydd mot sådana faror och genomför därmed GHS på EU-nivå.

Förordningen innehåller också regler om att anmäla uppgifter om ämnen och blandningar. Den som släpper ut kemiska produkter på marknaden behöver se till att följa dessa regler. Import av en kemisk produkt från ett land utanför EU/EES räknas också som utsläppande på marknaden. Det gäller även om produkten importeras för egen användning.

Förordningen har under en övergångstid successivt ersatt äldre regler om klassificering och märkning. Sedan juni 2017 ska alla kemiska produkter som släpps ut på marknaden vara klassificerade, märkta och förpackade enligt reglerna i CLP-förordningen.

Genom CLP-förordningen har EU:s lagstiftare delegerat befogenhet till kommissionen att vidta åtgärder för att genomföra förordningen, bl.a. i fråga om förfarandet för harmonisering av klassificering och märkning av ämnen (artikel 37.5). Av artikel 53 följer de villkor som gäller för kommissionens utövande av delegeringen.

Vissa övriga förordningar av vikt

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2019/1021 om långlivade organiska föreningar (kallad POP-förordningen) genomför Stockholmskonventionen genom att förbjuda eller begränsa användningen av POP i både kemiska produkter och varor inom EU. Förordningen genomför också POP-protokollet till konventionen om långväga, gränsöverskridande luftföreningar.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 649/2012 om export och import av farliga kemikalier (kallad PIC-förordningen) genomför Rotterdamskonventionen i EU-rätten. Enligt PIC-förordningen krävs det en anmälan vid export av vissa farliga ämnen till länder utanför EU. Importlandet kan besluta om att antingen godkänna eller avslå import. Det krävs enligt förordningen också produktinformation i form av märkning och säkerhetsdatablad.

Inom EU är de delar av Minamatakonventionen som tidigare saknat gemensamma bestämmelser genomförda i EU:s kvicksilverförordning, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008. Kvicksilverförordningen är en del av de globala insatser som görs för att minska risken för att människor och miljö exponeras för kvicksilver. Förordningen förbjuder import av kvicksilver och vissa kvicksilverblandningar till EU. Export av kvicksilver till länder utanför EU är också förbjudet. Dessutom innehåller förordningen regler för vissa typer av produkter som innehåller kvicksilver, användning av amalgam, användning av kvicksilver i industriell verksamhet samt för hur kvicksilveravfall ska förvaras och bortskaffas.

Det nationella kemikaliearbetet

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö

Riksdagen har beslutat om följande lydelse av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö: Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25, rskr. 2009/10:377).

Regeringen har beslutat om följande precisering av målet Giftfri miljö (beslutet återges i Ds 2012:23):

- Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden
- Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört
- Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av

de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga

- Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa och miljön
- Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning av hälsa eller miljö
- Information om hälso- och miljöfarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

Regeringen har genom åren beslutat om ett antal etappmål för att minska riskerna med farliga ämnen. Tre etappmål har måläret 2020 och handlar om information om farliga ämnen i varor, utveckling och tillämpning av EU:s kemikalierregler respektive ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt. I budgetpropositionen för 2021 redovisar regeringen att inget av dessa etappmål har uppnåtts (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20).

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö bedöms vara ett av de miljökvalitetsmål som är svårare att uppnå. I budgetpropositionen konstaterar regeringen att den ökade konsumtionen och kemikalie- och varuproduktionen bidrar till en ökad diffus spridning av farliga ämnen, såväl regionalt som globalt. Trots insatser kommer de långlivade ämnen som spridits i miljön att finnas kvar under lång tid, och tillsammans med luftföroreningar, buller, miljöföroreningar och kemikalier kommer de att fortsätta att påverka människors hälsa negativt. Regeringen bedömer att inte heller omställningen till en mer cirkulär ekonomi sker i en gynnsam takt. Enligt regeringen är giftfria och resurseffektiva kretslopp en förutsättning för en cirkulär ekonomi och för att minska den negativa påverkan på människors hälsa. Konsumtionens och produktionens negativa klimat- och miljöpåverkan kan minska genom bl.a. bättre produkt-design och hållbara produktionsprocesser. Materialflödena kan bli mer effektiva t.ex. när det gäller plast och textil. Åtgärder på europeisk och internationell nivå är avgörande för detta arbete.

I januari 2021 beslutade regeringen om fem nya etappmål för en giftfri miljö och giftfri cirkulär ekonomi. Etappmålen avser läkemedel i miljön, växtskyddsmedel, biocidprodukter, dioxiner och främjande av en hållbar dagvattenhantering.

Etappmålet om läkemedel ska bidra till att minimera de negativa miljöeffekterna av läkemedel. Läkemedelsrester sprids både vid produktion, vid användning och i avfallsledet. De kan ha negativa effekter på ekosystemen och bidra till utveckling och spridning av antibiotikaresistens. För att nå etappmålet ska regleringar och andra åtgärder finnas på plats nationellt, i EU eller internationellt senast 2030.

De två etappmålen för växtskyddsmedel och biocider syftar till att fram till 2030 väsentligt minska användningen av produkter med sådana ämnen som har särskilt farliga egenskaper.

Etappmålet för dioxiner syftar till att åtgärder vidtas för att komma tillrätta med utsläppen av dessa ämnen. Regeringen framhåller att dioxiner är några av de giftigaste ämnen som finns.

Avslutningsvis ska etappmålet om dagvatten bidra till att anpassa samhället till ett förändrat klimat och att minska föroreningen av sjöar och vattendrag.

Regeringen framhåller att de nya etappmålen är steg på vägen för att nå flera miljö kvalitetsmål och flera hållbarhetsmål inom Agenda 2030. De förväntas bidra till att minska användningen och utsläppen av skadliga ämnen, vilket också är en viktig pusselbit för att nå en cirkulär ekonomi.

Nationella initiativ till att utveckla kemikaliearbetet på europeisk och internationell nivå

Utgångspunkterna för åtgärdsarbetet med att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö identifierades i proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag. Regeringen konstaterade då att Sverige huvudsakligen behöver verka inom EU för att ytterligare utveckla lagstiftningen inom området. Reglerna för såväl kemiska produkter som varor har i allmänhet artikel 114 i EUF-fördraget som rättslig grund. Detta innebär att kraven är harmoniserade och att enskilda medlemsstater i princip varken får tillämpa strängare eller lindrigare krav. Regeringen konstaterar vidare att även när det gäller det internationella kemikaliearbetet är det EU-gemensamma arbetet avgörande eftersom Sverige oftast agerar som en del av EU vid förhandlingar om internationella överenskommelser.

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2021 att Sverige arbetar aktivt för att minska den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen och användningen av särskilt farliga ämnen, bl.a. för att på så sätt gynna omställningen till en cirkulär ekonomi. Några exempel på detta åtgärdsarbete är bl.a. att Kemikalieinspektionen mellan 2010 och 2020 hade i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Målet var att minska de kemiska riskerna i vardagen med ett särskilt fokus på skydd av barn och unga i alla de miljöer de vistas i. Till att börja med har regeringen, med stöd av Kemikalieinspektionen, arbetat aktivt med att ta fram förslag till reglering av ämnen inom EU. Under 2011–2020 lämnade Kemikalieinspektionen in totalt 74 förslag till riskminskande åtgärder inom arbetet med en giftfri vardag. Av dessa har 54 hittills tagits upp för beslut inom EU. Alla utom 3 har accepterats. Kemikalieinspektionen bedömer att Sverige med detta arbete har bidragit konkret i tillämpningen och genomförandet av EU:s kemikalielagstiftning. Regeringen framhåller att Sverige näst efter Tyskland är den medlemsstat som lämnat in flest ämnesutvärderingar och förslag till begränsningar, harmoniserade klassificeringar och identifieringar av ämnen som särskilt farliga (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20).

Inom EU har Sverige varit drivande även i fråga om gruppering och gruppvis hantering av ämnen inom CLP-förordningen och i olika processer enligt Reachförordningen för att minska risken för att ett visst farligt kemiskt

ämne byts ut mot ett snarlikt ämne. Våren 2017 riktade riksdagen en uppmaning till regeringen att intensifiera arbetet med att förbättra EU-regelverket så att likartade kemikalier behandlas i grupp (bet. 2016/17:MJU7, rskr. 2016/17:153). Ett exempel på arbete i detta syfte är att Kemikalieinspektionen tillsammans med den franska myndigheten Anses under 2019 lämnade ett förslag till en Reach-begränsning av mer än 1 000 allergiframkallande ämnen i bl.a. kläder och skor. Enligt förslaget ska textil- och lädervaror som säljs till konsumenter inte få innehålla dessa ämnen över vissa haltgränser. I förslaget ingick många fler allergiframkallande ämnen än de som kan finnas i textilier och läder i dag. På det sättet förebyggs att andra allergiframkallande ämnen börjar användas i textilier och läder i framtiden. Syftet var att skapa ett starkt skydd för konsumenterna mot allergiframkallande ämnen. Ett slutligt förslag från kommissionen i frågan kan förväntas komma under 2021.

När det gäller gruppvis hantering har ett antal svenska myndigheter under de senaste åren prioriterat arbetet med poly- och perfluorerade alkylsubstanser, s.k. PFAS. I budgetpropositionen framhåller regeringen att den arbetar för en utfasning av PFAS som grupp både inom EU och på global nivå (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20). I december 2019 överlämnade Sverige tillsammans med övriga länder i den s.k. Reach Up-gruppen, dvs. Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Spanien och Österrike, ett brev till kommissionen med begäran om en EU-gemensam strategi för PFAS. I brevet efterlyser man bl.a. en gruppvis hantering och utfasning av PFAS med undantag för användning som anses nödvändig. Mer specifikt efterlyser man åtgärder från kommissionen för att fasa ut PFAS på EU-nivå senast 2030, vilket är i linje med de globala hållbarhetsmålen. Kemikalieinspektionen arbetar med ett underlag till förbud mot alla PFAS med undantag för sådana som har en samhällsnödvändig funktion. Över 4 700 PFAS-kemikalier skulle beröras.

Regeringen har även aktivt arbetat för att kommissionen antar *en ny EU-gemensam kemikaliestrategi för hållbarhet* i linje med vad som fastslogs i det sjunde miljöhandlingsprogrammet. I juni 2020 lämnade Sverige, även denna gång tillsammans med Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Spanien och Österrike, ett brev till kommissionen i vilket man framhåller det akuta behovet av en ny kemikaliestrategi för hållbarhet. I brevet lyfter medlemsstaterna bl.a. fram att SVHC-ämnen ska fasas ut senast 2030, att säker design för en innovativ cirkulär ekonomi behöver stimuleras, att brister i EU:s lagstiftning behöver åtgärdas och att det därutöver krävs åtgärder på global nivå.

Vidare har ett arbete bedrivits för att förbättra gränsyrtorna mellan de olika regelverken för kemikalier, produkter och avfall, bl.a. för att säkerställa giftfria kretslopp. Regeringen har under flera år betonat att information om farliga kemiska ämnen i material och varor behöver finnas tillgänglig genom hela leverantörskedjan ända fram till avfallsledet. Enligt Kemikalieinspektionen

speglas dessa synpunkter i kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi.

Regeringen bedriver även ett arbete för att utveckla kemikaliekontrollen. Inom ramen för handlingsplanen för en giftfri vardag har Kemikalieinspektionen ökat tillsynen av konsumentvaror, t.ex. leksaker, och hem-elektronik, men också varor som är tillverkade av kända riskmaterial såsom mjuka plaster. Myndigheten har analyserat drygt 6 200 varor och tillsynen av förbjudna ämnen i varor har lett till att många varor har tagits bort från marknaden. Därutöver har regeringen gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att redovisa en analys av e-handelns särskilda utmaningar kring varors innehåll av reglerade kemiska ämnen samt föreslå åtgärder för att komma till rätta med eventuella problem. Myndighetens arbete visade att det är betydligt vanligare att produkterna inte klarar säkerhetskraven om de är köpta via internationell e-handel. Möjligheten att utöva tillsyn är dessutom begränsad, då det inte är möjligt att ställa krav på företag som finns utanför landets gränser. Det finns då en risk att konsumenter inte kan få information om ifall varan kan innehålla farliga kemikalier eller inte. Risken ökar även för att varor kan innehålla förbjudna kemikalier. Kemikalieinspektionen har mot denna bakgrund satsat på att granska varor som når den svenska marknaden via nätbutiker.

Kemikalieinspektionen har genom regeringens satsning på handlingsplanen lyft varutillsynen inom EU. För att tillsynen ska bli lika inom unionen, och för att arbetet för en giftfri miljö ska bli så effektivt som möjligt, är samverkan med andra länder avgörande. Målet är att tillsynen i andra EU-länder ska göra att varor som når den svenska marknaden redan är kontrollerade enligt kemikalielagstiftningen. Mot denna bakgrund ledde myndigheten under 2019 ett EU-projekt för tillsyn av biocidbehandlade varor. Ytterligare exempel på större EU-gemensamma tillsynsprojekt där Kemikalieinspektionen deltagit är tillsyn av leksaker i mjuk plast, informationsplikten i fråga om farliga ämnen i varor och 2020 års tillsynsprojekt med fokus på varor köpta via e-handel.

Regeringen och ansvariga myndigheter har även arbetat med att lyfta det internationella kemikaliearbetet. Regeringen verkar för ett ambitiöst globalt ramverk om kemikalier och avfall efter 2020. Våren 2018 var Sverige värd för ett internationellt möte om hur världens länder långsiktigt ska hantera kemikalier och avfall. Mötet inleddes med en högnivådialog dit dåvarande miljöminister Karolina Skog bjudit in en mindre grupp länder, forskare och aktörer. Enligt uppgift från Regeringskansliet konstaterade flera av deltagarna i högnivådialogen att ett framtida ramverk för kemikalier och avfall måste beslutas på högsta politiska nivå för att ha önskad effekt. Man lyfte också fram att en hållbar hantering av kemikalier och avfall hör samman med en hållbar utveckling på flera plan, som fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, hälsa, klimat, vatten och jordbruk.

I mars 2018 var Sverige också värd för det andra arbetsgruppsmötet för SAICM efter 2020. Mötet samlade ca 400 delegater från alla delar av världen för diskussioner om det framtida ramverket. Vid mötet diskuterades möjliga förslag till en vision som på ett tydligt och enkelt sätt fångar vikten av åtgärder

inom kemikalie- och avfallsområdet globalt, liksom vilka mål som bör finnas för att möta de framtida utmaningar som finns när det gäller kemikalier och avfall. En annan viktig fråga är hur ramverket ska utformas.

I juli 2018 lanserade regeringen en internationell allians om kemikalier och avfall, Högnivåalliansen. Syftet med alliansen är att uppmärksamma och mobilisera politiskt intresse om kemikalier och avfall med målet att nå ett globalt avtal om kemikalier och avfall. Alliansen har enats om vad som behövs för en hållbar hantering av kemikalier och avfall.

I oktober 2018 presenterade FN:s särskilda rapportör för mänskliga rättigheter och kemikalier sin första rapport till FN:s generalförsamling.³ Enligt rapporten finns det starka kopplingar mellan mänskliga rättigheter och farliga kemikalier, eftersom farliga ämnen hotar rättigheter som rätten till liv, skydd mot diskriminering och allas lika rätt till information. Uppskattningsvis 2,8 miljoner människor dör till följd av en osäker eller skadlig arbetsmiljö varje år. Rapporten understryker att det är bråttom att agera för att skydda människors liv. Det finns ett akut behov av ett starkt och omfattande globalt ramverk, och eftersom det frivilliga ramverket löpte ut 2020 finns nu möjligheten att ena världen kring ett nytt och mer ambitiöst kemikaliearbete. Rapporten pekar ut Sverige och miljömålet Giftfri miljö som en global föregångare i arbetet mot farliga kemikalier (punkt 12). I rapporten påpekas även att en EU-gemensam kemikaliestrategi skulle utgöra ett välkommet tillfälle att skydda barn och andra skyddsvärda grupper (punkt 12).

³ First report of the Special Rapporteur on human rights and hazardous substances and wastes to the General Assembly, A/73/567

Utskottets granskning

Kommissionens meddelande

Inledning – En ny långsiktig vision för EU:s kemikaliepolitik

Dåvarande EG:s första kemikaliestrategi presenterades för 20 år sedan (COM(2001) 88). Kommissionen bedömer att EU sedan dess har utvecklat ett av världens mest omfattande regelverk för kemikalier som stöds av en mycket avancerad kunskapsbas. Kommissionen bedömer emellertid att kemikalieindustrins gröna omställning måste intensifieras för att bättre skydda miljön och människors hälsa, särskilt när det gäller sårbara grupper. EU:s kemikaliepolitik måste också utvecklas för att EU:s aktörer ska kunna reagera snabbare och effektivare på de utmaningar som farliga kemikalier utgör. För att säkerställa lika villkor mellan aktörer både inom och utanför unionen måste det även säkerställas att EU:s regler om kemikalier tillämpas fullt ut, både inom unionen och vid unionens gränser.

Kommissionen påpekar vidare att covid-19-pandemin inte bara ökat det akuta behovet av att skydda människors hälsa utan också tydliggjort att tillverknings- och försörjningskedjorna för vissa kritiska kemikalier från tredjeländer blivit alltmer komplexa. Det finns därför anledning för EU att stärka sitt strategiska oberoende genom att åstadkomma motståndskraftiga värdekedjor och diversifiera anskaffningen av nödvändiga kemikalier.

Av ovan nämnda anledningar bedömer kommissionen att EU:s kemikaliepolitik behöver en ny långsiktig vision.

Övergripande mål och syfte

I kemikaliestrategin presenteras den långsiktiga ambitionen med och målsättningarna för de kommande årens kemikaliepolitik. Strategins övergripande mål är en giftfri miljö där kemikalier produceras och används på ett sätt som maximerar deras bidrag till samhället samtidigt som man undviker skador på vår planet och på nuvarande och kommande generationer. Strategin ska även bidra till att stärka EU:s kemikalieindustris ställning som en globalt konkurrenskraftig aktör inom produktion och användning av säkra och hållbara kemikalier. Strategins syfte är därmed att jämka samman det samhällseliga värdet av kemikalier med människors hälsa och planetens gränser. Strategin syftar också till att hörsamma EU-medborgarnas önskan om en hög skyddsnivå mot farliga kemikalier.⁴

Strategins övergripande målsättning illustreras med en ny hierarki för kemikaliehantering som utgår från främjande av utveckling av säkra och hållbara kemikalier samtidigt som problematiska ämnen i icke nödvändiga

⁴ Eurostat, Eurobarometer 501, december 2019. Av opinionsundersökningen framgår att 84 procent av de tillfrågade i dåvarande EU28 oroar sig för hur kemikalier i vardagsprodukter påverkar deras hälsa, och 90 procent oroar sig för hur de påverkar miljön.

användningar fasas ut. Kemikaliestrategin syftar på detta sätt till att utgöra det första steget mot EU:s nollföroreningsstrategi.

Strategin bygger på de mål som fastställs i de tidigare antagna strategierna för dels biologisk mångfald, dels från jord till bord och bidrar till att EU:s handlingsplan mot cancer blir framgångsrik. Kemikaliestrategin kompletterar också den europeiska industristrategin, återhämtningsplanen för Europa, handlingsplanen för den cirkulära ekonomin och andra strategier och initiativ inom ramen för den europeiska gröna given, t.ex. läkemedelsstrategin, vätgasstrategin och batteriinitiativet.

Disposition

Kemikaliestrategin är indelad i följande fem tematiska områden:

- Innovation av säkra och hållbara kemikalier
- Starkare EU-lagstiftning för att ta itu med akuta miljö- och hälsoproblem
- Förenkling och konsolidering av den rättsliga ramen
- En omfattande kunskapsbas om kemikalier
- En sund hantering av kemikalier globalt.

Vart och ett av dessa teman innehåller ett varierande antal förslag på åtgärder. Meddelandet innehåller sammanlagt 56 förslag till åtgärder. Meddelandet innehåller dock inga konkreta lagstiftningsförslag.

I strategins bilaga presenteras en tidsplan för när åtgärderna ska vara på plats. Strategin åtföljs dessutom av sex arbetsdokument⁵ med mer detaljerade beskrivningar av specifika områden, bl.a. en översyn över nuvarande lagstiftning som reglerar hormonstörande ämnen, en sammanställning över kunskapsläge, riskbedömningsmetodik och regler för kombinationseffekter samt ett faktaunderlag om PFAS och bakgrunden till de åtgärder som föreslås för sådana ämnen.

I följande avsnitt återges några exempel på kommissionens aviserade åtgärder inom vart och ett av de fem tematiska områdena.

Aviserade åtgärder

Innovation av säkra och hållbara kemikalier

Inom temat innovation och säkra och hållbara kemikalier identifierar kommissionen fyra grupper av åtgärder.

Till att börja med bedömer kommissionen att det krävs åtgärder för att främja *säkra och hållbara kemikalier*. Kommissionen avser bl.a. att ta fram EU-gemensamma kriterier för säker och hållbar design samt att inrätta ett stödnätverk för samarbete och informationsutbyte. Kommissionen avser även

⁵ Kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi åtföljs av följande sex arbetsdokument: SWD(2020) 225 final, SWD(2020) 247 final, SWD(2020) 248 final, SWD(2020) 249 final, SWD(2020) 250 final och SWD(2020) 251 final.

att säkerställa stöd och finansiering av utveckling och innovation, att ta fram resultatindikatorer för att mäta industrins övergång till produktion av säkra och hållbara kemikalier och att stärka det s.k. industriutsläppsdirektivet⁶ för att begränsa användningen av särskilt farliga ämnen.

Kommissionen anser vidare att säkra produkter och giftfria materialkretslopp behöver främjas för att möjliggöra en ren cirkulär ekonomi. Kommissionen anser av denna anledning att det bör införas rättsliga krav för att minimera innehållet av skadliga ämnen i varor med särskilt fokus på känsliga grupper och på de varor som har störst återvinningspotential, t.ex. textilier, förpackningar, möbler och byggmaterial. Kommissionen föreslår även att det införs krav på information om varors kemikalieinnehåll.

Vad gäller innovativ industriproduktion föreslår kommissionen åtgärder för att på olika sätt stödja en sådan utveckling. Kommissionen föreslår bl.a. stöd till forskning, utveckling och nyttjande av avancerade material, kemikalier med låg klimat- och miljöpåverkan och övergång till förnybar energi i kemikalieproduktionen. Det föreslås även att tillgången till riskkapital säkerställs, särskilt för små och medelstora företag och nystartade företag.

Därutöver anser kommissionen att EU:s öppna strategiska oberoende behöver stärkas. I detta syfte föreslår kommissionen bl.a. att strategiska värdekedjor identifieras och att interregionalt samarbete kring värdekedjor och försörjningssäkerhet förstärks.

Starkare EU-lagstiftning för att ta itu med akuta miljö- och hälso-problem

För att ta itu med en rad hälso- och miljöproblem anser kommissionen att regelverket behöver bli enklare, mer enhetligt och förutsägbart för alla aktörer. Framför allt bör Reach- och CLP-förordningarna stärkas och kompletteras med konsekventa strategier för bedömning och hantering av kemikalier i befintlig sektorsspecifik lagstiftning.

Till att börja med avser kommissionen att vidta ett antal åtgärder för att skydda konsumenter, sårbara grupper och arbetstagare från de skadligaste kemikalierna. I detta syfte avser kommissionen bl.a. att utvidga den generiska metoden för riskhantering⁷ för att säkerställa att konsumentprodukter inte innehåller kemikalier som orsakar cancer eller genmutationer, som påverkar det reproduktiva eller det endokrina systemet eller som är långlivade och bioackumulerande. Vidare avser kommissionen att säkerställa att farliga kemikalier inte förekommer i barnvårdsartiklar och att fastställa kriterier så att de skadligaste kemikalierna endast tillåts när det är nödvändigt.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar).

⁷ I meddelandet använder kommissionen termen ”generisk strategi för riskhantering”, vilket innebär att på förhand fastställda riskhanteringsåtgärder (förpackningskrav, begränsningar, förbud osv.) på grundval av kemikaliernas farliga egenskaper och allmänna överväganden om deras exponering (t.ex. utbredd användning, användning i produkter som är avsedda för barn eller exponering som är svår att kontrollera). Den generiska metoden för riskhantering tillämpas i ett antal rättsakter på grundval av särskilda överväganden, t.ex. faroegenskaper, vissa gruppers sårbarhet samt icke-kontrollerbar eller utbredd exponering.

Kommissionen anser vidare att ett antal åtgärder krävs för att ytterligare reglera hormonstörande ämnen. Bland annat avser kommissionen att på grundval av Världshälsoorganisationens (WHO) definition fastställa en rättsligt bindande faroidentifiering av hormonstörande ämnen. Kommissionen avser även att förbjuda hormonstörande ämnen i konsumentprodukter så snart de har identifierats samt att se över och stärka de rättsliga informationskraven så att myndigheter får bättre möjligheter att identifiera hormonstörande ämnen.

Kommissionen anför vidare att åtgärder krävs för att ytterligare reglera kemikaliers kombinationseffekter. Kommissionen avser att bedöma hur man i Reach-förordningen bäst inför bedömningsfaktorer för kemikalieblandningar i säkerhetsbedömningen av ämnen, att införa eller förstärka bestämmelser för att ta hänsyn till kombinationseffekter i annan relevant lagstiftning samt att förbättra bedömningarna av de blandningar som används vid tillverkning av tobaksvaror.

Därutöver identifierar kommissionen ett antal åtgärder vad gäller kemiska föroreningar i naturmiljö. Kommissionen avser att föreslå nya faroklasser och kriterier i CLP-förordningen för att till fullo ta itu med bl.a. miljötoxicitet. Kommissionen vill även att hormonstörande ämnen, långlivade, mobila och toxiska samt mycket långlivade och mycket mobila ämnen införs som kategorier av SVHC-ämnena. Dessutom avser kommissionen att skärpa de rättsliga kraven för att säkerställa att den information om ämnen som görs tillgänglig för myndigheterna möjliggör omfattande miljöriskbedömningar. Kommissionen vill även ta upp påverkan på miljön från tillverkning och användning av läkemedel i den kommande läkemedelsstrategin för Europa.

Inom temat starkare lagstiftning identifierar kommissionen avslutningsvis ett antal åtgärder vad gäller PFAS. Kommissionen avser bl.a. att förbjuda alla PFAS som grupp och endast tillåta användning som är samhällsnyttig. Kommissionen avser även att införa en gruppansats för PFAS inom relevant lagstiftning om vatten, hållbara produkter, livsmedel, industriutsläpp och avfall. Därutöver vill kommissionen ta itu med PFAS-problem på global nivå genom relevanta internationella forum.

Förenkling och konsolidering av den rättsliga ramen

Kommissionen framhåller att EU:s regelverk för faro- och riskbedömning och hantering av kemikalier är omfattande och bedömer att lagstiftningen på det stora hela är ändamålsenlig. Ett antal betydande brister hindrar dock EU:s kemikalielagstiftning från att uppnå sin fulla potential. Av denna anledning identifierar kommissionen ett antal åtgärder inom följande tre områden:

Inom området "Ett ämne, en bedömning" avser kommissionen att vidta åtgärder för att göra bedömningsförfarandena enklare och mer transparenta. Syftet är att minska bördan för alla berörda parter och göra beslutsfattandet snabbare, mer konsekvent och mer förutsägbart. Kommissionen avser att använda ett gemensamt samordningsverktyg för offentlig verksamhet för att

ge en uppdaterad översikt över myndigheternas planerade och pågående initiativ om kemikalier i hela lagstiftningen. Kommissionen avser även att inrätta en arbetsgrupp med experter från medlemsstater, kommissionens avdelningar och EU-byråer för att diskutera initiativ om faro- och riskbedömning av kemikalier i lagstiftningen. Kommissionen vill även inrätta en samordningsmekanism inom kommissionen i syfte att bättre synkronisera åtgärder i kemikalielagstiftningen när det gäller identifiering och klassificering av faror och riskbedömning.

Kommissionen aviserar ett antal ytterligare åtgärder inom området metoder och data. Bland annat avser kommissionen att göra CLP-förordningen till den centrala rättsakten för faroklassificering och möjliggöra för kommissionen att initiera harmoniserade klassificeringar. Kommissionen vill även se över definitionen av nanomaterial och se till att den tillämpas konsekvent i hela lagstiftningen. Därutöver avser kommissionen att utveckla en gemensam öppen dataplattform för kemikalier för att underlätta utbyte av, tillgång till och vidareutnyttjande av information om kemikalier från alla källor.

Kommissionen aviserar dessutom ett antal åtgärder inom området nolltolerans mot bristande kravuppfyllelse. Bland annat avser kommissionen att i Reachförordningen stärka principerna om förorenaren betalar och ”Inga data, ingen marknad”, dvs. att även producenter utanför EU måste redovisa vad deras produkter innehåller för att få sälja dem här. Kommissionen avser även att föreslå att kommissionen får i uppgift att när så är lämpligt utföra revisioner i medlemsstaterna för att säkerställa efterlevnad och tillsyn av den EU-gemensamma kemikalielagstiftningen, särskilt Reachförordningen, och vid behov vidta överträdelseförfaranden. Kommissionen avser vidare att inrikta sig på kända områden med hög risk för bristande efterlevnad, bl.a. e-handeln och varor från tredjeländer.

En omfattande kunskapsbas om kemikalier

Enligt kommissionen är en sund hantering av kemikalier i Europa beroende av EU:s och dess medlemsstaters förmåga att fatta beslut på grundval av gedigen och aktuell kunskap. Myndigheterna behöver mer kunskap om de inneboende egenskaperna hos en stor mängd kemikalier, inklusive polymerer och kemikalier som inte tillverkas i stora volymer. Dessutom är kunskapen om användning och exponering fragmenterad, inte minst till följd av beroendet av att industrin tillhandahåller korrekt information. Av denna anledning identifierar kommissionen ett antal nödvändiga åtgärder inom området informationskrav. Bland annat avser kommissionen att lägga fram ett förslag om att registreringsplikten enligt Reachförordningen utvidgas till att omfatta vissa potentiellt skadliga polymerer. Kommissionen avser även att ändra informationskraven i Reachförordningen för att möjliggöra effektiv identifiering av dels ämnen med kritiska faroegenskaper, dels alla cancerframkallande ämnen som tillverkas i eller importeras till EU, oavsett volym.

Kommissionen avser att vidta ett antal ytterligare åtgärder för att stärka kopplingen mellan vetenskap och policy. Kommissionen avser bl.a. att under ledning av en samordningsgrupp på EU-nivå fastställa och uppdatera en forsknings- och innovationsagenda för kemikalier. Kommissionen vill även främja tvärvetenskaplig forskning och digitala innovationer för avancerade verktyg, metoder och modeller samt kapacitet för dataanalys, även för att styra bort från användning av djurförsök. Dessutom avser kommissionen att tillhandahålla ekonomiskt stöd till biologisk exponeringsmätning.

En sund hantering av kemikalier globalt

Kommissionen framhåller att det internationella samfundet 2015 åtog sig att uppnå målet om en sund hantering av kemikalier senast 2020, vilket också är viktigt för att uppnå flera andra hållbarhetsmål. Enligt kommissionen kan och måste EU spela en ledande roll i att förespråka och främja höga standarder i världen.

För ett stärkt internationellt ledarskap anser kommissionen att ett antal åtgärder behöver vidtas. Bland annat behöver EU intensifiera sitt internationella påverkansarbete för att uppnå målen i Agenda 2030 för en sund hantering av kemikalier och främja ett globalt genomförande av befintliga internationella instrument, t.ex. Stockholms-, Rotterdam- och Minamatakonventionerna. Därutöver bör EU sträva efter att anta globala strategiska mål för en sund hantering av kemikalier och avfall i linje med de globala målen för biologisk mångfald efter 2020. Tillsammans med industrin bör EU även främja genomförandet av GHS som ett sätt att identifiera kemiska faror och förmedla dem till aktörer, arbetstagare och konsumenter.

Ett antal ytterligare åtgärder krävs enligt kommissionen för att främja samarbetet med tredjeländer. Bland annat anser kommissionen att åtgärder bör vidtas för att främja en sund hantering av kemikalier genom internationella samarbeten och partnerskap, i bilaterala, regionala och multilaterala forum, bl.a. genom samarbete med Afrika. Kommissionen anser vidare att EU ska föregå med gott exempel och, i linje med internationella åtaganden, se till att farliga kemikalier som är förbjudna i unionen inte produceras för export, och vid behov ändra relevant lagstiftning i detta syfte. EU bör dessutom främja tillbörlig aktsamhet vid produktion och användning av kemikalier inom ramen för det kommande initiativet om hållbar företagsstyrning.

Tidsplan

Kommissionen framhåller att de åtgärder som läggs fram i strategin, inbegripet lagstiftningsförslag och förändringar av Reachförordningen, kommer att tas fram i enlighet med principerna för bättre lagstiftning och vid behov bli föremål för utvärderingar och konsekvensbedömningar.

I strategins bilaga lämnas en tidsplan för när de centrala åtgärder som kommissionen aviserat är planerade att läggas fram. En majoritet av åtgärderna är planerade till 2021–2022.

Behandlingen i andra parlament

Europaparlamentet

Europaparlamentet antog med bred majoritet i juli 2020 en resolution⁸ med anledning av det arbete som kommissionen då bedrev för att ta fram en kemikaliestrategi. I resolutionen konstaterar Europaparlamentet inledningsvis att EU och dess medlemsstater misslyckats med att uppnå mål 12 för hållbar utveckling, dvs. att senast 2020 uppnå en miljövänlig hantering av kemikalier och allt avfall under hela deras livscykel och att avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark för att minimera deras negativa effekter på människors hälsa och på miljön. Europaparlamentet konstaterar vidare att betydande ytterligare åtgärder krävs för att nå mål 3 för hållbar utveckling som är att avsevärt minska antalet dödsfall och sjukdomar orsakade av farliga kemikalier samt förorening och kontaminering av luft, vatten och mark före 2030. Kemikaliestrategin för hållbarhet kan enligt Europaparlamentet bidra till att de kemikalierelaterade målen för hållbar utveckling uppnås.

I sin resolution riktar Europaparlamentet ett antal uppmaningar till kommissionen. Bland annat uppmanas kommissionen att utarbeta en omfattande kemikaliestrategi för hållbarhet i syfte att åstadkomma det paradigmskifte som krävs för att genomföra nollföroreningsstrategin för en giftfri miljö. Europaparlamentet understryker bl.a. behovet av giftfria kretslopp för att påskynda den cirkulära omställningen. Europaparlamentet påtalar också att arbetsrelaterad cancer är ett växande problem, och att kemikalier behöver kopplas tydligare till problematiken. Parlamentet tar även upp problemet med att företag i EU ägnar sig åt att utveckla och/eller tillverka ämnen som är förbjudna i EU för export till tredjeländer.

Enligt uppgift planerar inte Europaparlamentet för någon ytterligare behandling av kommissionens meddelande.

Andra nationella parlament

Tyska Bundesrat

Inom ramen för den politiska dialogen yttrade sig Bundesrat i november 2020 över kommissionens kemikaliestrategi. Bundesrat ser mycket positivt på kemikaliestrategin och bedömer att den är ett viktigt steg mot nollföroreningsmålet. Bundesrat uttrycker stöd för flera av de förslag som kommissionen aviserar i strategin.

Övrig information på Ipex

Förutom tyska Bundesrat har även det danska folketinget, den finska riksdagen, litauiska seimas, nederländska senaten, polska sejmen, slovakiska nationalrådet och tjeckiska senaten meddelat på Interparliamentary EU

⁸ Europaparlamentets resolution av den 10 juli 2020 om en kemikaliestrategi för hållbarhet.

information exchange (Ipex) att de granskar meddelandet. Den 18 februari 2021 hade dessa kammare/parlament ännu inte delat någon information om utfallet av sin granskning på plattformen.

Utskottets ställningstagande

Allmänt om strategins framtagande

Sverige har vid upprepade tillfällen betonat vikten av att kommissionen levererar en strategi för giftfri miljö i enlighet med det sjunde miljöhandlingsprogrammet. I sin granskning av kommissionens meddelande om den gröna given upprepade utskottet denna uppmaning. Enligt utskottet behövs en sådan strategi för att ge struktur för och staka ut en integrerad kemikaliepolitik för att hjälpa medlemsstaterna och Europas industri att uppnå en effektiv kemikaliehantering över samtliga relevanta lagstiftningsområden.

Sveriges linje i det EU-gemensamma kemikaliearbetet har under lång tid varit tydlig och konsekvent. Detta följer av den breda politiska enighet som finns i Sveriges riksdag om vikten av en säker användning av kemikalier för människor och miljö. Framför allt gäller det skyddet av barn, unga och gravida eftersom de är extra känsliga för kemikalier. Målbilden för Sveriges kemikaliearbete är en giftfri miljö där ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. I arbetet för att nå detta mål är ett effektivt och ändamålsenligt EU-gemensamt regelverk av avgörande betydelse.

Trots en betydande försening är det glädjande att konstatera att kommissionens kemikaliestrategi håller en hög ambitionsnivå och går väl i linje med de frågor som Sverige drivit under många år. Utskottet noterar att det vid miljørådets policydiskussion om strategin den 10 december 2020 uttrycktes ett mycket brett stöd för strategin och att många medlemsstater välkomnar dess ambitiösa utformning. Kommissionen har med andra ord mycket goda förutsättningar att säkerställa att de åtgärder som aviseras i strategin nu blir verklighet. Utskottet vill i detta granskningsutlåtande lyfta fram vissa frågor som bör tillskrivas högsta prioritet i det kommande åtgärdsarbetet.

Fasa ut särskilt farliga ämnen

Utfasningen av SVHC-ämnena måste intensifieras. Det är nödvändigt inte bara för att skydda människors hälsa och miljön utan även för att möjliggöra cirkulära flöden av material. Användning av SVHC-ämnena bör därför förbjudas inom alla användningsområden och i all relevant lagstiftning. Utskottet ser positivt på att strategin innehåller ett antal åtgärder för att på olika sätt öka takten i utfasningen av SVHC-ämnena, inte minst i fråga om att införa hormonstörande ämnen, långlivade, mobila och toxiska samt mycket långlivade och mycket mobila ämnen som kategorier av SVHC-ämnena.

Utskottet vill att kommissionen i detta sammanhang prioriterar arbetet med gruppvis hantering av likartade farliga ämnen. Utskottet påminner om att dagens EU-lagstiftning till stor utsträckning fortfarande är inriktad på exponering för enskilda ämnen i vissa användningar. Steg har tagits inom EU för en gruppvis bedömning av ämnen, t.ex. för ämnesgruppen PFAS, men denna utveckling måste gå mycket snabbare, inte minst när det gäller SVHC-ämnen.

Utskottet välkomnar att kommissionen avser att göra bedömningsförfarandena enklare och mer transparenta för att minska bördan för alla berörda parter och göra beslutsfattandet snabbare, mer konsekvent och mer förutsägbart. Enligt utskottet borde denna process stödja en övergång från bedömning och reglering av kemikalier ämne för ämne till en gruppvis reglering. När det gäller SVHC-ämnen bedömer utskottet att kommissionen borde ta initiativ till att senast 2025 utveckla en mekanism som säkerställer att när ett SVHC-ämne identifierats i en lagstiftning utlöses en översyn av alla andra relevanta lagstiftningar. Detta skulle vara i linje med principen om "Ett ämne, en bedömning" som aviserades i den gröna given.

I fråga om hormonstörande ämnen ser utskottet synnerligen allvarligt på den påverkan sådana ämnen har på människors hälsa och noterar samtidigt att användningen av dessa ökar i samhället. Denna utveckling fordrar skyndsamma och kraftfulla åtgärder. Utskottet välkomnar därför att kommissionen kommer att föreslå rättsligt bindande farobaserad identifiering av hormonstörande ämnen, förbud för hormonstörande ämnen i konsumentprodukter och stärkta informationskrav för att möjliggöra identifiering av hormonstörande ämnen samt påskyndande av testmetodutvecklingen.

När det gäller särskilt farliga ämnen vill utskottet även påminna om att Sverige och likasinnade medlemsstater vid upprepade tillfällen och i olika forum har uppmanat kommissionen att ta fram en EU-gemensam PFAS-strategi. Utskottet konstaterar att kemikaliestrategin omfattar ett antal åtgärder som styr arbetet i denna riktning. Utskottet ser särskilt positivt på att kommissionen har åtagit sig att införa en gruppansats för PFAS inom ramen för relevant lagstiftning om vatten, hållbara produkter, livsmedel, industriutsläpp och avfall. Utskottet ser också positivt på att åtgärder ska tas fram för att förbjuda PFAS som grupp i brandsläckningsskum samt för andra användningar, och användning ska tillåtas endast om den är nödvändig för samhället. Utskottet noterar emellertid att det först behöver definieras vad som är nödvändig användning.

Stimulera säker design och giffria kretslopp för en innovativ cirkulär ekonomi

Giftfria kretslopp är en förutsättning för en cirkulär ekonomi. Således är utformningen av produkter av grundläggande betydelse eftersom valen i designfasen avgör produktens livslängd och om komponenter och material kan användas igen med ett högt värde. Utskottet anser att den EU-gemensamma

lagstiftningen behöver utvecklas i ett antal avseenden för att i högre utsträckning omhänderta kemikalieaspekter under produkters hela livscykel. Inte minst Reachförordningen behöver stärkas i detta avseende. Därutöver behövs det incitament för den gröna omställningen av EU:s kemikalieindustri.

Utskottet välkomnar att kemikaliestrategin innefattar åtgärder för att tillgodose stöd till innovation och forskning om säkrare och mer hållbara kemikalier och material. Genom teknikutveckling och innovation kan viktiga steg tas för att nå inte bara cirkulära lösningar utan även stärkt konkurrenskraft. Utskottet noterar särskilt kemikaliestrategins mål om att främja tvärvetenskaplig forskning och digitala innovationer för avancerade verktyg, metoder och modeller samt kapacitet för dataanalys. Enligt utskottet är det angeläget att detta arbete främjar utveckling av alternativa metoder till djurförsök, vilket kan reducera såväl kostnaderna för som tidsåtgången i forskningen om säkra kemikalier.

Utskottet ser vidare positivt på att kommissionen vill driva på arbetet för produktinformation till konsumenter. Sverige har tillsammans med lika-sinnade medlemsstater under flera år efterlyst skärpta informationskrav inom EU om kemiskt innehåll i varor. Tillgänglig information om ämnen i material och produkter måste säkerställas genom hela livscykeln, och samma krav ska tillämpas på både jungfruligt och återvunnet material. I likhet med kommissionen bedömer utskottet att digitala produktpass är en viktig komponent i detta arbete. Dessa digitala lösningar måste utvecklas så att de får en så liten resurspåverkan som möjligt så att nya hållbara tekniska lösningar utformas. Det är i arbetet med produktpass också viktigt med en utformning som är förenlig med den fria rörligheten för varor och med gemensamma principer för internationell handel.

Åtgärda brister i EU:s kemikalielagstiftning

Det finns åtskilliga brister i den EU-gemensamma lagstiftningen som behöver åtgärdas inom ramen för kemikaliestrategin. Utskottet ser positivt på att stärka CLP- och Reachförordningarna och stöder kommissionens förslag om att i större utsträckning tillämpa ett förebyggande angreppssätt exempelvis genom att skydda särskilt känsliga grupper som barn och gravida och förbjuda användning av de mest skadliga kemikalierna i konsumentprodukter. Analogt med tidigare resonemang anser utskottet att kommissionen borde ta initiativ till grundläggande ändringar av informationskraven i Reachförordningen, t.ex. inom ramen för kommissionens arbete med högfluorerade ämnen. Kommissionen behöver även uppdatera informationskraven för hormonstörande ämnen i all relevant lagstiftning för att förbättra identifieringen av endokrina disruptorer.

Utskottet noterar att det i kemikaliestrategin föreslås ett inrättande av ett förfarande för "Ett ämne, en bedömning" i syfte att bl.a. samordna faro- och riskbedömningen av kemikalier horisontellt över hela kemikalielagstiftningen. Utskottet välkomnar en mer koordinerad och transparent process som leder till

en förbättrad skyddsnivå och bättre samarbete mellan inblandade myndigheter. Detta får dock inte leda till en ökad administrativ börda eller förseningar av genomförandet av kemikalierregelverket eller begränsa medlemsstaternas möjligheter att ta initiativ.

Utskottet anser vidare att EU:s kemikalielagstiftning i mycket högre grad behöver ta hänsyn till riskerna med kombinationseffekter. Utskottet kan konstatera att kommissionens arbete med kombinationseffekter under de senaste åren gått långsamt trots att den akademiska forskningen tydligt visar att effekten av kemiska blandningar måste beaktas och integreras mer allmänt i riskbedömningarna. Utskottet ser därför mycket positivt på att kommissionen nu har åtagit sig att bedöma hur man i Reachförordningen bäst inför en eller flera bedömningsfaktorer för blandningar i kemikaliesäkerhetsbedömningar av ämnen. Utskottet ser också mycket positivt på att kommissionen har åtagit sig att införa eller förstärka bestämmelser för att ta hänsyn till kombinationseffekter i annan relevant lagstiftning, t.ex. lagstiftning om leksaker, tvätt- och rengöringsmedel och kosmetika.

När det gäller livsmedel bedömer utskottet att strategin innefattar viktiga åtgärder för att minimera förekomsten av främmande ämnen i livsmedelskedjan. I likhet med vad som framhållits ovan ser utskottet ett mycket stort värde i att större hänsyn tas till kombinationseffekter även i fråga om vatten, livsmedelstillsatser och material som kommer i kontakt med livsmedel. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att avsaknaden av unionsrättsliga bestämmelser för papper, kartonger, metall, glas och tryckfärger avsedda att komma i kontakt med livsmedel är mycket problematisk. Enligt utskottet bör kommissionen med stöd av förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel anta utkast till lagstiftningsförslag för att införa specifika regler för papp och kartong samt fasa ut särskilt farliga ämnen i dessa produktkategorier. Därutöver efterlyser utskottet åtgärder för att åstadkomma en säkrare reglering av kosttillskott, bl.a. för att minimera risken för föroreningar, oönskade ämnen och odeklarerade substanser i kosttillskott.

Vidare välkomnar utskottet de åtgärder som kommissionen aviserar för att stärka kemikaliekontrollen, och ser särskilt positivt på att kommissionen har åtagit sig att stärka de grundläggande principerna om ”Inga data, ingen marknad” och förorenaren betalar i Reachförordningen. Utskottet ser också positivt på att kommissionen avser att inrikta sig på e-handeln och importerade varor. Utskottet noterar att kommissionen utöver de verktyg som följer av den nya förordningen om marknads kontroll åtar sig att undersöka vilka ytterligare åtgärder som skulle kunna införas för att stärka kontrollen av efterlevnaden av Reachförordningen vid EU:s gränser och för att främja samarbetet med e-handelsplattformar. Mot bakgrund av den totala strukturomvandling som den ökande e-handeln inneburit, med förändrade handelsmönster, varuflöden och nya aktörer som följd, bedömer utskottet att denna fråga måste tillskrivas högsta prioritet. Den nya tekniken gör det möjligt för konsumenter att med några musklick e-handla direkt från tillverkare i länder utanför EU, vilket

juridiskt sett innebär att konsumenter blir importörer och därmed ansvariga för att produkten uppfyller gällande lagstiftning. Kommissionen, Echa och nationella myndigheter måste arbeta på flera arenor såväl nationellt som i samarbete för att hantera denna utmaning.

Kemikaliefrågorna behöver integreras i kommissionens övriga strategiska satsningar

Om EU ska ha en chans att uppnå en giftfri och hållbar miljö måste kemikaliearbetet integreras i samtliga relevanta lagstiftningsområden. Målbilden om en giftfri miljö kan således inte vara ett eget spår inom kemikaliestrategin utan måste även ha en plats i flera av kommissionens övriga strategiska satsningar. Utskottet ser positivt på att kemikaliestrategin har en tydlig koppling till de tidigare antagna strategierna för dels biologisk mångfald, dels från jord till bord och att den bidrar till att EU:s handlingsplan mot cancer blir framgångsrik.

Utskottet vill inte desto mindre framhålla att strategins övergripande mål även behöver integreras i ett antal ytterligare strategiska satsningar, inte minst när det kommer till läkemedelsfrågor. Sverige och likasinnade medlemsstater har vid upprepade tillfällen efterlyst åtgärder på EU-nivå för att öka miljöhänsynen i läkemedeltillverkningen. Utskottet noterar att kommissionen avser att ta hand om denna problematik inom ramen för den läkemedelsstrategi för Europa som presenterades i november 2020. Läkemedelsstrategin är ett mycket omfattande åtgärds paket som kräver noggrann analys. Tillgång till och brist på läkemedel och medicinteknik är en viktig fråga som aktualiseras särskilt vid oförutsedda händelser och som behöver hanteras gemensamt på EU-nivå. Enligt utskottet måste frågor som rör miljöhänsyn i läkemedeltillverkningen få en framskjuten position i det kommande arbetet med att uppnå denna målsättning. Enligt utskottet bör åtgärder vidtas för att följa upp miljöpåverkan vid framställning av läkemedel och miljökrav bör införas i EU:s regelverk om god tillverknings sed.

Vidare beror kemikaliestrategins förverkligande till stor del på hur effektivt EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi omsätts i konkreta åtgärder. Att EU:s produktpolicyinitiativ leder till bredare krav på produktdesign, t.ex. i fråga om ökad användning av återvunnet material med hög kvalitet i produkter, är av avgörande betydelse för att möjliggöra principen ”Giftfritt från början”. Cirkulära affärsmodeller för återanvändning, återtillverkning och återvinning ska stödjas och möjliggöras. I detta arbete måste fokus ligga på de värdekedjor och sektorer som har hög miljöpåverkan och betydelse för EU:s ekonomi.

Utskottet vill dessutom lyfta fram betydelsen av att kommissionens höga ambition när det gäller att verka för en giftfri miljö får en framskjuten position även i den kommande strategiska ramen för arbetsmiljö. Enligt utskottet är det mycket angeläget att minimera riskerna för arbetstagare som utsätts för hög och/eller långvarig kemisk exponering. Utskottet stöder att kommissionen

avser att utvidga den skyddsnivå som ges till konsumenter till att gälla yrkesmässiga användare enligt Reachförordningen. Utskottet har höga förväntningar på att kommissionen i arbetsmiljöramen fastställer ytterligare åtgärder för att hantera arbetstagarnas exponering för farliga ämnen. Utskottet noterar bl.a. att kommissionen har åtagit sig att identifiera de mest skadliga ämnena för vilka kommissionen kommer att föreslå yrkeshygieniska gränsvärden.

Agera globalt för en ny agenda för kemikalier och avfall efter 2020

Utskottet ser mycket positivt på att strategin innehåller satsningar för att driva på det internationella kemikaliearbetet. Vikten av att så snart som möjligt få på plats en förnyad global agenda för kemikalier och avfall kan inte nog understrykas. EU måste verka kraftfullt på den internationella arenan för att ett sådant avtal blir verklighet, och utskottet förutsätter att frågan tillskrivs högsta prioritet i kommissionens ”gröna given-diplomati”.

Enligt utskottet bör den förnyade globala agendan innehålla en mekanism för att identifiera och adressera ämnen och grupper av ämnen som är av internationellt intresse, säkerställa att information om farliga kemikalier i produkter finns tillgänglig i hela försörjningskedjan, stödja antagandet av krav på att generera data om kemiska egenskaper i länder med kemisk produktion, föreskriva att alla länder ska anta rättsliga krav för att implementera GHS senast 2030 samt sträva efter en hållbar och effektiv användning och hantering av material och resurser för att minska mängden avfall och dess farlighet. Därtill bör ett mål inom ramen för det globala arbetet vara att se till så att det tas fram information om innehåll av kemikalier i de produkter som släpps ut på marknaden.

I detta sammanhang vill utskottet även lyfta fram att det är av yttersta vikt att arbetet för en cirkulär ekonomi och EU:s handelspolitik är ömsesidigt stödjande. Utskottet välkomnar att omställningen till en cirkulär ekonomi får större utrymme i internationella organisationer och i EU:s frihandelsavtal. Sverige kommer att fortsätta att arbeta för att handelsregler inom EU och globalt stöttar omställningen till en cirkulär ekonomi.

Inför det kommande lagstiftningsarbetet

Utskottet konstaterar att den handlingsplan som presenteras i strategins bilaga förutsätter ett synnerligen ambitiöst åtgärdsarbete under det kommande året. Utskottet förutsätter att konkreta detaljerade förslag nu skyndsamt tas fram, inklusive program för systematisk uppföljning av desamma. Utskottet förutsätter även att åtgärderna är tillräckliga för att uppnå de ambitioner och målsättningar som förs fram i strategin om att stärka skyddet av människors hälsa och miljön och om att stimulera innovation av säkra och hållbara kemikalier samt alternativa material till skadliga kemikalier. Enligt utskottet är det av vikt

att förslagen som tas fram är samhällsekonomiskt effektiva, att de är förankrade i vetenskapliga fakta samt att de utgår från risk- och konsekvensanalyser. Det är även av vikt att kommissionen vidtar de åtgärder som krävs för att definiera ”nödvändig användning” av PFAS.

När kommissionen återkommer med konkreta åtgärdsförslag kommer detaljerade svenska ståndpunkter att tas fram. Riksdagen kommer givetvis att spela en mycket aktiv roll i detta arbete. Utskottet vill avslutningsvis framhålla betydelsen av att de utkast till lagstiftningsakter som kommissionen presenterar är väl motiverade utifrån subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

BILAGA

Förteckning över granskade dokument

*Kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020)
667)*